

Szakpolitikai háttér

A szegénység olyan összetett, sokdimenziós probléma, amely nem csupán az életben maradáshoz szükséges alapvető források hiányát jelenti, hanem ennél többet, a polgári, társadalmi és kulturális tevékenységektől, valamint a politikai részvétel és társadalmi mobilitás lehetőségétől való megfosztottságot (az EU Tanácsa, 2007). A nők a férfiakhoz képest alacsonyabb jövedelmet kapnak, ezáltal jobban ki vannak téve a szegénység veszélyének.

Az Európa 2020 stratégia

- Célja az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés biztosítása az EU-ban, a munkahelyteremtés és a szegénység csökkentése révén.
- Kiemelt célul tűzte ki, hogy 2020-ig legalább 20 millió embert kell kiemelni a szegénységből és a társadalmi kirekesztésből.

A szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni európai platform

- Egy kulcsfontosságú eszköz az Európa 2020 hét fő kezdeményezése közül, amely elősegíti a nők társadalmi integrációjának védelmét és annak előmozdítását. A nemek közötti egyenlőség elvét általánosan érvényesíti kulcsfontosságú kezdeményezéseiben, amikor támogatja a férfiak és nők közti egyenlő mértékű gazdasági függetlenséget, felméri, mennyire nem egyformán jogosult a két nem a családi okból kivethető szabadságra, és szoros figyelemmel kíséri a családi okból kivethető szabadságra való jogosultsággal kapcsolatos, már meglévő irányelvek átültetését.

A nemek közötti egyenlőségről szóló európai paktum (2011–2020)

- Megerősíti a Tanács elkötelezettségét a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó uniós törekvések mellett, különösen a nemek egyenlősége szempontjából kiemelten fontos három területen, melyek a foglalkoztatás, az oktatás és a társadalmi integráció előmozdítása kiváltképp a szegénység csökkentése által.

A pekingi cselekvési platform stratégiai célkitűzései és az uniós mutatók

2007-ben a Tanács megállapodott három uniós szintű mutatóról, melyek két almutatót is tartalmaznak, melyek segítségével az egész EU-ban mérni lehet, hogyan halad a pekingi

- A1.** A szegénységben élő nők szükségleteire és erőfeszítéseire válaszoló makrogazdasági politikák és fejlesztési stratégiák felülvizsgálata, elfogadása és alkalmazása.
- A2.** A jogszabályok és közigazgatási eljárások felülvizsgálata annak érdekében, hogy biztosított legyen a nők egyenjogúsága és gazdasági erőforrásokhoz való hozzáférése.
- A3.** A nők megtakarításhoz, hitelmechanizmusokhoz és hitelintézetekhez való hozzáféréseinek biztosítása.
- A4.** A társadalmi nemek sajátosságait tekintetbe vevő módszertan és olyan kutatások kidolgozása, melyek a szegénység „elnőiesedésére” keresik a választ.

cselekvési platform célkitűzéseinek megvalósítása. Ezek egyrészt a szegénység kockázatának arányát vizsgálják életkor, nem és háztartástípus szerint – ideértve a gyermekét egyedül nevelő szülőket is –, másrészt vizsgálják az inaktivitási arányt életkor és nem szerint.

A „Nők és férfiak az EU-ban – tények és szám adatok” elnevezésű adatbázis, melyet a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete állított össze, friss adatokkal és információval szolgál a fentebb említett mutatókkal kapcsolatban. Az adatbázis itt érhető el: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Az uniós adatok tanulságai

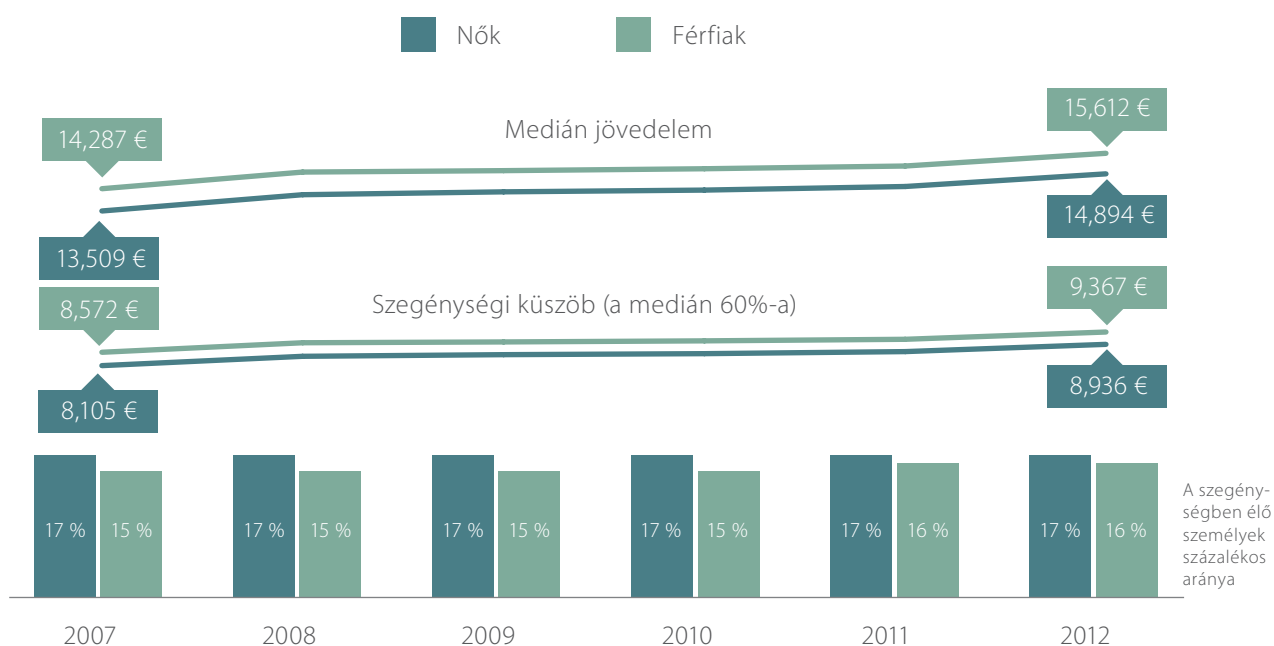
Emelkedett a szegénységi kockázati arány

2012-ben az EU népességének 17%-át fenyegette a szegénység: a nők valamivel jobban ki voltak téve a szegénység veszélyének, mint a férfiak. Ezt részben magyarázza az a tény, hogy a nők Európa-szerte alacsonyabb fizetést kapnak és rosszabb munkakörülmények között dolgoznak, mint a férfiak, valamint nagyobb valószínűséggel vannak részmunkaidőben foglalkoztatva, határozott idejű szerződéssel, illetve nagyobb az esélye, hogy mások gondozása, ápolása miatt kiesnek a munkaerőpiacról.

Miközben a szegénység kockázata 2007 óta kissé emelkedett mind a nők, mind a férfiak körében (akár 0,2 százalékponttal is), 2012-re a nemek közötti aránykülönbség az 1%-ot éppen csak meghaladó szintre szűkülte. Bár az EU egészét tekintve a szegénység átlagos növekedése mérsékelte, a tagállamok kétharmadában jelentősen emelkedett ennek kockázata, különösen a válságtól leginkább sújtott országokban.

A SZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐ NŐK ÉS FÉRFIAK SZÁZALÉKOS ARÁNYA AZ EU-BAN, 2007–2012

Forrás: Eurostat, EU-SILC

A szegénység kockázatának mérésekor a medián jövedelmet veszik alapul. Ennek következtében előfordulhat, hogy a számoknak nem sikerül teljes mértékben tükrözniük a szegénység szintjét azokban a tagállamokban, ahol a jövedelmek visszaestek.

Az életkor jelentős tényező a szegénység kockázata szempontjából

A 16–24 év közötti fiatalok vannak a legjobban kitéve a szegénység kockázatának (2012-ben az EU-ban ez az arány 24% volt), ami 2007 óta a tagállamok többségében tovább növekedett. Az ebbe a korcsoportba tartozó fiatal nőket nagyobb valószínűséggel fenyegeti a szegénység (2012-ben 1,6 százalékpont volt a nemek közötti aránykülönbség), ami azt jelenti, hogy a fiatalok esetében valamivel nagyobb a nemek közötti aránykülönbség, mint a népesség egészét tekintve.

A 25–49 éves nők esetében – akik gyerekvállalás és -nevelés szempontjából a legfontosabb időszakban vannak – a szegénységi kockázati ráta 19 uniós tagállamban haladja meg a férfiakét, ugyanakkor a nők és a férfiak közötti különbség e tekintetben az EU egészében viszonylag csekély.

A szegénységi kockázati arány nemek szerinti különbsége összefügg az életkorral. Az idős (65 év feletti) nők sokkal inkább ki vannak téve a szegénység veszélyének, mint az idős férfiak (a nők 16%-a a férfiak 12%-val szemben a 2012-es adatok alapján). A 28 tagállam több mint felében (17) 30%-nál nagyobb a különbség a nemek között a nyugdíjak nagyságát illetően (ez a szám az EU-ban 39%). A nemek közötti aránytalanság mértéke ebben az esetben több tényező együttes hatásának tulajdonítható: a nemek közötti bérszakadék következtében a nők életük során megszerzett jövedelme alacsonyabb, kevesebb társadalombiztosítási járulékot fizetnek be, vagy azt megszakításokkal teszik, gyakrabban fordul elő, hogy részmunkaidőben dolgoznak, illetve szüneteltetik

a járulékfizetést terheesség alatt vagy a rájuk háruló gondozási kötelezettségek miatt.

Az egyedülálló, de különösen az egyedülálló szülők jobban ki vannak téve a szegénység kockázatának

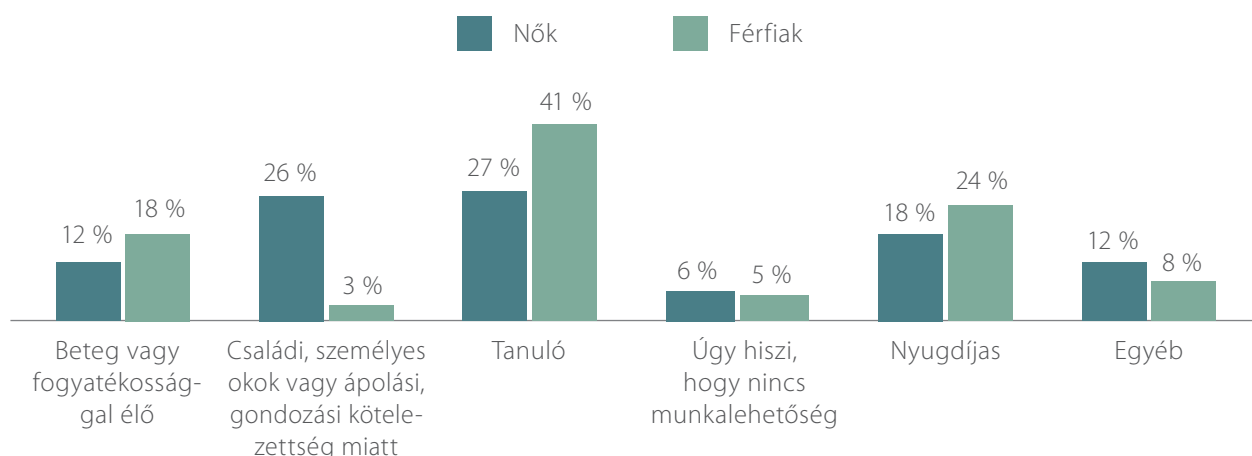
Az EU egészét tekintve 2012-ben az egyedülállók 25%-át fenyegette a szegénység, ezen belül az egyedülálló nők valamivel nagyobb kockázatnak voltak kitéve, mint a férfiak (az előbbiek 26%-a, az utóbbiak 25%-a). A szegénységi kockázati arány nemek szerinti különbsége 2007 óta csökkent, nagyrészt annak következtében, hogy az egyedülálló férfiak helyzete folyamatosan romlott (a 2007-es 22%-ról 2012-ben 25%-ra emelkedett az arányuk), különösen tíz tagállamban.

A szegénység kockázata akkor jelenik meg, ha eltartásra szoruló gyermek is van a háztartásban, és a gyermekek növekvő számával a kockázat is emelkedik. 2012-ben az egyedülálló szülők körében – akiknek a többsége nő – a szegénység kockázati aránya elérte a 34%-ot, azaz az egyedülálló szülők továbbra is jobban ki vannak téve a szegénység veszélyének, mint azok az egyedülállók, akiknek nem kell senkit eltartaniuk. Az egyedülálló szülők nagy része kénytelen összeegyeztetni a szülői és gyermekgondozási feladatokat a munkával, ami odavezethet, hogy bizonytalanabb, rosszabbul fizetett, alacsonyabb szintű szociális védelmet nyújtó munkát kell elvállalniuk. Ahogy azt a nemek közötti bérszakadék jelzi, a nők jövedelme alacsonyabb, és ezért az egyedülálló anyák/gondviselők jobban ki vannak téve az elszegényedés kockázatának.

Az EU-ban élő nők bizonyos csoportjai különösen ki vannak téve a szegénység veszélyének, ilyenek az egyedülálló anyák, az etnikai kisebbséghez tartozó nők, a migráns nők, valamint a fiatal és az idős nők. Az ilyen csoportok érdekében speciális intézkedéseket kell alkalmazni a szegénység kezelésére.

A FŐ OKOK, AMIÉRT AZ EU-BAN A 15–64 ÉV KÖZÖTTI NŐK ÉS FÉRFIAK NEM KERESNEK MUNKÁT, 2012

Forrás: Eurostat, EU-LFS

A nők alacsonyabb gazdasági aktivitása jelentős tényező a szegénység kockázata szempontjából

A tagállamokban a nők között arányaiban véve több a gazdaságilag inaktív, mint a férfiak között. 2007 óta csökkent a tagállamokban a 15–64 év közötti, gazdaságilag inaktív nők és férfiak aránya. A visszaesés a nők esetében nagyobb volt, ami az említett időszakban uniós szinten csökkentette valamelyest a nemek közötti inaktivitási aránykülönbséget. Ennek dacára az inaktív nők aránya 2012-ben még mindig lényegesen

magasabb volt, mint a férfiaké, akikhez képest a nők hatszor nagyobb valószínűséggel voltak inaktívak ápolási, gondozási vagy más családi felelősségek miatt.

A foglalkoztatás elengedhetetlen feltétele a nők és a férfiak gazdasági függetlenségének. Az inaktivitás és a nem folyamatos munkaviszony kiszolgáltatottabbá teszi a nőket a szegénység veszélyének. A nők nagyobb valószínűséggel kerülnek gazdasági függőségbe, és életpályájuk mintázata alacsonyabb szintű jövedelemhez és szociális védelemhez vezethet életük későbbi szakaszában.

Az EIGE jó gyakorlatokról készült kutatásának megállapításai:

Vidéki nő: Foglalkoztatás és új technológiák – Spanyolország

A Vidéki nő: foglalkoztatás és új technológiák projekt nyolc helyi akciócsoportot fog össze öt spanyol régió – Andalúzia, Asturias, Castilla-La Mancha, Castilla y León és Madrid – területén. A kezdeményezés nők olyan vállalkozói és szociális gazdasági kezdeményezéseit (szövetkezeteket, munkavállalói tulajdonban lévő vállalatokat és partnerségeket) támogatta, amelyek információs és kommunikációs technológiákat (IKT) alkalmaztak. A résztvevők vidéki térségeken élők, 20 és 60 év közötti nők voltak. A projekt külön figyelmet fordított az informális tevékenységekben részt vevő, fiatal nőkre. A projekt eredményeképpen mintegy 1000 nő részesült támogatásban, 11 tanfolyam zajlott le, melyeken 833-an vettek részt közülük és 43 új vállalat alakult.

Goldrausch – Németország

A Goldrausch Nőnetwork egy kis civilszervezet, amely 1982 óta működik Berlin térségében. Célja, hogy kamatmentes mikrokölcsönökkel segítse a Berlinben élő nőket saját vállalkozásuk elindításában és befektetéseikben. Az elmúlt években a 45 év feletti, migráns háttérrel rendelkező nőket részesítették előnyben. Mindegyik kedvezményezett egyszemélyes vállalkozást vezet, legtöbbször a szolgáltatási szektorban: kozmetikát, éttermet, kiskereskedelmi üzletet, bioboltot, pékséget vagy gyermekmegőrzőt. A Goldrausch 1982 és 2007 között mintegy 850 000 €-t osztott szét Berlinben 450 vállalkozó nő és projekt között. A Goldrausch 2010. szeptember és 2013 között 70 kölcsönt ítelt meg, összesen 240 000 € összegben. A nemfizetési arány kiemelkedően alacsony: 1,3%.

ELŐRELÉPÉSEK ÉS NEHÉZSÉGEK AZ A. TERÜLETEN: NŐK ÉS SZEGÉNYSÉG

ELŐRELÉPÉSEK	NEHÉZSÉGEK
<ul style="list-style-type: none">A gazdaságilag aktív nők száma növekszik.A gazdaságilag inaktív népességet tekintve általánosságban csökkent a nemek közötti aránykülönbség.Az egyedülálló anyák és a nők marginalizálódott csoportjai külön támogatáshoz és további forrásokhoz jutnak hozzá.A megreformált nyugdíjrendszerek igyekeznek figyelembe venni a női és férfi életpálya eltérő mintázatát.	<ul style="list-style-type: none">A nőket döntően nagyobb valószínűséggel fenyegeti a szegénység kockázata, mint a férfiakat.Az egyszülős háztartásokat fenyegető szegénységi kockázat nőtt az EU-ban, és a nők száma még mindig aránytalanul nagy az egyszülős háztartásokban.A nők gondozási, ápolási kötelezettségeik miatt sokkal nagyobb valószínűséggel lesznek gazdaságilag inaktívak, mint a férfiak.Az inaktivitás és a nem folyamatos munkaviszony növeli annak kockázatát, hogy a nő szegénységben éljen.

Az EU további teendői

- Meg kell erősíteni azokat az intézkedéseket, amelyek a gazdasági aktivitással kapcsolatban támogatják a nemek egyenlőségét.
- A gazdasági fejlesztési kezdeményezésekben érvényesíteni kell a nemek közötti egyenlőség elvét.
- Elő kell segíteni az egyenjogúságot a foglalkoztatásban, hogy a nők és férfiak azonos szintű gazdasági függetlenséget és pénzügyi biztonságot érhessenek el.
- Támogatni kell azokat a kezdeményezéseket, amelyek felhívják a figyelmet arra, hogy a szegénység csökkentésében mekkora jelentősége van a nők gazdasági függetlenségének.
- Foglalkozni kell azzal, hogy a nem folyamatos foglalkoztatási pálya és a különböző munkavállalási minták – például a részmunkaidő – milyen hatással vannak a nők szegénységi kockázatára életük során.
- Célzott politikai intézkedéseket kell kidolgozni a nők olyan meghatározott csoportjai számára, akik a leginkább ki vannak téve a szegénység veszélyének, ilyenek például a fiatalabb/idős nők, illetve az egyedülálló szülők.
- Tovább kell folytatni a nemzeti nyugdíjrendszerek reformját, hogy a nyugdíjjogosultság megállapításakor figyelembe vegyék a nemek közti esélyegyenlőség szempontjait.
- Foglalkozni kell a gyermekszegénységgel a nemek közti egyenlőség elvét alkalmazva átfogó megközelítéssel, hogy együttműködés alakuljon ki a társadalmi integráció és más szakpolitikai területek (ilyen az oktatás, a foglalkoztatás és a nemek közötti egyenlőség, az egészségügy, a lakhatás és a lakókörnyezet), valamint egyéb mechanizmusok (például uniós támogatási programok) között.

A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE)

A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE) az EU tudásközpontja a nemek közötti egyenlőség témájában. Az EIGE támogatja a politikai döntéshozókat és minden fontosabb intézményt, melyek erőfeszítéseket tesznek azért, hogy minden európai számára és azon túl is valósággá váljon a nők és férfiak közötti egyenlőség. Rendelkezésükre bocsátja speciális szak tudását, valamint megbízható, összehasonlítható adatait a nemek közötti egyenlőség terén Európában.

További információk: <http://eige.europa.eu>

A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének Információs és Dokumentációs Központja (RDC) egy innovatív, gyakorlati segédeszköz, mely segít megtalálni a legfontosabb forrásokat a nemek közötti egyenlőség témájában, megkönnyíti az ismeretek megosztását azok között, akiket érdekel a nemek közötti egyenlőség szakpolitikája és gyakorlata, és online teret nyújt a véleménycserére és vitára.

További információk: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kapcsolat:

European Institute for Gender Equality
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITVÁNIA
Tel. +370 5 215 7444, Tel. +370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9493-279-2

doi:10.2839/40396

MH-04-15-022-HU-N